

Конспект уроку: Гійом Аполлінер як чільна постать європейського авангарду.

Мета: окреслити етапи генезису поетичної реформи, до якої мав відношення поет: його зв'язок із кубізмом, створення ним «поетичного реалізму»; розвивати в учнів уміння систематизувати новий матеріал, визначати основні риси поетичної творчості, поглибити знання про верлібр.

Обладнання: портрет Г. Аполлінера; тексти поезій, тексти віршів «Сутінки», «Зона» та «Міст Мірабо».

ХІД УРОКУ

I. ОГолошення теми, мети та завдань уроку

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Питання до учнів.

1. Схарактеризуйте суспільно-історичне тло початку ХХ ст.
2. Які поети цієї доби вам відомі?
3. Схарактеризуйте особливості їх естетичних пошуків.

III. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ УРОКУ

1. Слово вчителя.

До тих, хто має Божий дар, суспільство завжди ставилося з недовірою. Та й самі митці, здається, чимало робили для того, щоб шокувати, дивувати, бентежити своє оточення. Іноді це був навмисний епатаж, але частіше — яскравий прояв не лише творчої, а й людської індивідуальності.

Гійом Аполлінер (1880—1918) (справжнє ім'я Гійом Альбер Володимир Олександр Аполлінарій Костровицький) як особистість і явище світової культури вкрай незвичайний. Напівполяк і напівіталієць, він став великим поетом Франції.

Аполлінер — поет-лірик, один із фундаторів сюрреалізму (це його термін) у світовій літературі, а також теоретик літератури (йдеться про його статтю «Нова свідомість і поети», яка вийшла вже після смерті письменника — 1918 р.).

Він написав книжку про кубістів, яку проілюстрував їхніми картинами. Серед його друзів були письменники, артисти, художники.

Гійом Аполлінер був кремезним, міцним чоловіком, темноволосим, із красивими виразними рисами, прекрасним кольором обличчя. Мав добре виховання, в офіційних місцях поведився по-світськи, умів носити одяг. Він завжди був у центрі уваги: володів талантом об'єднувати людей. Як пише Гертруда Стайн, смерть Аполлінера, котрий ледве поправився від ран, отриманих під час Першої світової війни, і не зміг перенести «іспанки», що вирувала тоді у Франції, обернулася не лише горем і скорботою для його близьких, а й розпадом колишнього товариства друзів.

Колоритна зовнішність Гійома спонукала багатьох художників узятися за олівець, пензель. Дружній портрет-шарж на нього намалював Анрі Матісс, а Г'яолег Пікассо — карикатуру, яку вмістив до брошури про фізичну культуру. Аполлінер присвятив Пікассо вірш «Заручини»:

Весною в мандри йдуть невірні наречені І з кипариса де гніздиться синій птах Злітає
синій пух розвіюється в прах Мадонна на зорі збирала цвіт синюх А завтра
рватиме ще й запашні левкої Оздобити гніздо голубки до якої Одного вечора
прилине Голуб-Дух В цитриновім гаю на сонячнім пониззі Кохалися пташки як

любим ми кохать Далекі села мов повіки їхні сизі
майорять.
(Зі збірки «Алкоголі»)

Аж між цитринами серця їх

Треба також відзначити, що ранній період творчості Аполлінера («Хвора осінь», «Рейнська осінь», «Дзвони», «Циганка») глибиною пов'язаний із романтичною традицією та естетикою символізму.

2. Виразне читання вірша «Сутінки»:

Ми обіймались залюбки На замковищі понад Рейном Здаля веселі
моряки Вітали нас галантерейна Спадає ніч тут стрімголов Як у руїнах
поцілунки З води вигулькують на лов В'юнкі ундини й нібелунги Не
біймось карликів-проноз Ще їх вино не вколисало То й лементують там між доз
Послухаймо ж пісень русалок

5. Питання до аналізу.

1. Що впадає в око під час читання цього вірша?
2. Чи впливає на музичне звучання вірша відсутність у ньому розділових знаків?
3. Про які постаті йдеться у вірші?
4. Чому поет населяє свій вірш міфологічними і фольклорними постатями?
5. Яке значення має символічний характер вірша?
6. 1913 року опубліковано збірку «Алкоголі», що увібрала у себе найкращі вірші поета за 15 років (з 1898 р.). Які літературні асоціації (ремінісценції) викликає назва цієї збірки — «Алкоголі»?

Це данина певній традиції: істину у вині буття знаходять герої Ф. Рабле, програмовий твір А. Рембо називався «П'яний корабель», а вірш О. Блока «Незнайома» мав підзаголовок «In vino Veritas!». Водночас перша поезія збірки «Зона» теж дає змогу зрозуміти назву: «І життя, наче спирт полум'яний, ти п'єш».

Отже, життя опалює поета, як спирт. Сучасний йому світ п'яний і стрімкий. Цікавою, з погляду на останнє твердження, є і форма віршів Аполлінера. Послухаймо ще одного вірша під назвою «Зона»:

Я бачив сьогодні вранці вулицю забув як зветься
Нова і чиста сурмою сонячною ллється
Робітники урядовці вродливі стенотипістки
Щобудня чотири рази по ній проходять пішки
Уранці тричі ревуть там сирени мідні
Дзвін як скажений гавкає там опівдні
Вивіски написи об'яви реклами
Лящать звідусіль папужими голосами
(Переклад М. Лукаша)

7. Чи можна віднайти у цьому вірші поетичний розмір?
 8. А чим ще вирізняється цей вірш серед традиційних поетичних форм? (Відсутність рим, клаузул тощо.)
 9. На основі чого ж, у такому разі, ґрунтується ритмічна єдність вірша? (Перш за все на інтонаційній подібності.)
- Отже, коли поетичне слово організується у такий спосіб, то ми маємо справу

з так званим верлібром, абсолютно вільною формою, яка не передбачає наявності у вірші ані розміру, ані, тим більше, рим та інших компонентів організації вірша. Щоправда, судячи з перекладу, Аполлінер не зовсім «ігнорує» як перше, так і друге.

Остання збірка поета вийшла 1918 р. — «Каліграми. Поезія Миру і Війни». 1900 р. Аполлінер захопився кубізмом і був першим, хто виступив у пресі з поясненням засад кубістського мистецтва як своєрідного «арфізму», що може формувати новий художній світ «з нічого», завдяки лише творчому процесу, хоча засновником цього напрямку вважають Пабло Пікассо.

Назва течії виникла випадково: Анрі Матісс побачив картину Жоржа Брака «Будинки в Екстазі» і сказав, що це нагадує дитячі кубики. З легкої руки журналіста, який використав це порівняння, виникла назва «кубізм».

Аполлінера вважають представником нової мистецької течії кубофутуризму (поєднання кубізму з футуризмом), визначальною рисою якого є симультанеїзм (з фр. «одночасний») — одночасне зображення в одній площині різнорідних об'єктів, не пов'язаних між собою образів, мотивів, переживань і вражень. А яке вираження це знаходить у поезії Аполлінера ми спробуємо з'ясувати, проаналізувавши ще один вірш поета.

6. Виразне читання учителем поезії «Міст Мірабо» (зі збірки «Алкоголі»).

7. Питання до аналізу вірша.

а. Про що йдеться у вірші — про річку, про міст через річку, про любов? (Про життя, про його плинність, яку неможливо зупинити. Про життя і його самотність, яку неможливо подолати. Про життя і любов, яку неможливо втримати. Про життя і Надію, без якої життя уявити неможливо.)

б. Що приховується за цими, такими начебто звичними і знайомими поняттями? (За усім цим приховується Вічність, тому що «тижні і роки не повернуться ніколи», «і любов не повернеться», і лише «вода Під мостом Мірабо» «тече... завжди».)

с. Хто ще, крім, «води», є причетним до Вічності? (Ліричний герой, який, попри «наближення ночі» і «згасання дня», «залишається» — на мосту Мірабо, посеред життя, у центрі Всесвіту!)

д. Чи таке розуміння місця людини не є перебільшенням? (Здається, що ні, адже ані «стомлена ріка», ані «згаслий день» не здатні усвідомити те, що спроможна усвідомити людина. А отже, це місце має належати людині, тим паче, що ніхто інший, крім неї, не претендує і не може претендувати на цю епічну постать посеред моста Мірабо, посеред життя, посеред Всесвіту!)

До цього слід лише додати, що вірш «Міст Мірабо» створено у стилі кубофутуризму, але Аполлінер використовує елементи імпресіонізму та символізму.

Критики відзначали створення Аполлінером «поетичного реалізму». Насамперед це виявлялося у змісті поезій. Усі асоціації автора об'єднуються в місткий художній образ, що дає змогу глибше зрозуміти світ, життя.

Хоча життя палюче, немов спирт, може спричинити біль, але не можна його зупинити (спинити річку, залишити кохання). Треба приймати життя таким, яким воно є, бути готовим до змін.

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити напам'ять, вміти виразно читати та аналізувати вірш Г. Аполлінера «Міст Мірабо».

